باشراک آن حجتی تا ایشان را عذر بودی مراد آن نیست که حجت هست اما نازل نشده بلکه غرض نفی حجت و نزول است پس اگر حجتی بودی
زود فرستادی و چون نفرستاد معلوم شد که نیست و حجت را سلطان گفت جهت آنکه سلطان از تسلیط گرفته اند که روغن برهان
است و بآن چراغها افروخته میشود و یا از سلطنت که تمکنست در تصرف غلبه پس حجت بر نامیست روشن یا دلیلی که خصم بدان مغلوب
گردد و چون مشرکان در شرک ایشان حجتی نیست و بمجرد تقلید آبا بدلیلی و سندی باهنباز بتان معترف شدند پس ارواح ترسان
هراسان باشند وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ و در آن عالم بازگشت ایشان باتش دوزخ باشد وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِمِينَ و بدا آرامگاه
ستمکاران جهنم وضع ظاهر در موضع مضمر برای تغلیظست و تسجیل بر ستم ایشان و تعلیل بآنکه ظلم سبب اقامت ایشانست در دوزخ
الظلم عند الله ناگاه ای عزیز چون سفینه دریای رحمت از زحمت طوفان طغیان ابوسفیان و سایر اهل عصیان بر جودی مدینه آرام
گرفت جمعی گفتند این نکبت از کجا بما رسید و آفت این وقیعت چگونه بما راه یافت و حال آنکه ما را بنصرت وعده داده بود
این آیت نازل شد وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ راست گفت با شما و راست کرد خدای و محقق گردانید وعده خود را
ظفر و آن ظفر مشروط بود بصبر چون ترک شرط کردند مشروط فوت شد و از ابن عباس رضی الله عنه منقولست که خدا در هیچ موطنی پیغمبر خود را
نصرت نکرد که در حرب احد جمعی برین سخن انکار کردند و ابن عباس فرمود که من از کتاب خدای میگویم که میگوید که وعده نصرت بشما
شد إِذْ تَحُسُّونَهُمْ آن هنگام که میکشتید کافران را از روی شتاب بِإِذْنِهِ بخواست یا علم او یا حکم او بمعاونت او در اول
ظفر شما را بود حَتَّىٰ إِذَا فَشِلْتُمْ تا آنگاه که شما بددل شدید وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ و با یکدیگر مخالفت کردید در کار حرب وعصیتم
و عاصی شدید یعنی فرمان بردید مهتر خود عبدالله جبیر را و ترک مرکز کردید این عامیست که باو اراده خصوص کرده اند و مراد مخالفان کر قول
حق از عینه اند و ترک مرکز و طلب غنیمت و چون مخالفت کردید شما را ابتلا کرد و بمغلوبیت مِنْ بَعْدِ مَا أَرَاكُمْ از پس آنکه نمود شما را
یا عطا کرد مَا تُحِبُّونَ آنچه شما دوست میداشتید از انواع این و مالش اعدا یا نصر و غنیمت یا دیدن باد نصرت از جانب شما
لفظ عَصَيْتُمْ عام بود و این معصیت از تارکان مرکز صادر شده بود و پس تخصیص آورد که مِنكُم مَّن يُرِيدُ الدُّنْيَا از شما کسی بود که
طلبد دنیا را یعنی غنیمت و نام طلبد اشارة بطایفه است که پای از ضرامر و مرکز فرمان بیرون نهاده بر غارت و اخذ غنیمت اقبال نمو
ابن مسعود رض گوید ما ندانستیم که در میان صحابه کسی باشد که دنیا جوید تا آنگاه که خدا در این آیت خبر داد و منکم من و کس باشد از شما که طلبد
نیت خواهد بود يُرِيدُ الْآخِرَةَ خواهد رستگاری آخرت و سعادت شهادت و این جمعی بودند که مرکز نگاه داشتند تا شربت
شهادت چشیدند محمد حکیم قدس سره فرموده که از شما کسی شد که دنیا طلبد برای آخرت و آخرت جوید برای خدای و گفته اند دنیا خواهد برای
طلعت و آخرت برای جنت اوست و آورده اند که قاری در پیش شبلی رحمه الله این آیت بر خواند شبلی نعره زد و گفت آه این سان مریدان دنیا
و عقبی است مرید مولی کجاست چون از او پرسیدند که مرید مولی که باشد گفت آنکه چون بگوید همه از خدای بگوید و چون خاموش باشد باو
بگوید بیت دنی طلبان مایل دنیا هستند عقبی جویان حور و جنان میخواهند و آنها که بجست و جوی حق در راهند جلگه متوجه این
درگاه هستند در کشف الاسرار گوید یکی دنیا خواست و یکی بجستن عقبی برخواست و یکی از هر دو بگریخت در طلب مولی آویخت خوشا

دنیا زجست

١

دنیا زجست و عقبی زجستن عقبی مشغول است و کار مرد و طلب مولی مرد است و مرد و خواهند و دنیا پندار و خود هست
جوینده عقبی در بند حور و قصور است طالب مولی در کرو ذات نور است ذو النون مصری گفت الهی اگر از دنیا مرا بهره است
بیگانگان دادم و اگر در عقبی مرا نیز بهره است بخشیدم و در دنیا مرا یاد تو خوش است و در عقبی مرا دیدار تو بس است بیت از آن
این جهان ثنای تو بس است و زنعمت آن جهان لقای تو بس است و زهر دو جهان توی مراد دل من حقا که مراد ما رضای تو بس است
ثُمَّ صَرَفَكُمْ پس شما را باز داشت و روی شما را بگردانید لِيَبْتَلِيَكُمْ عَنْهُمْ از قتل کافران تا بیازماید شما را یعنی با شما معامله نماید کار
او با عیار نقد صبر شما بر محک یقین آشکارا کردن و صابران جازع مخلص از منافق ممتاز شود و محققان گفته اند نصرت لطف جلی است
و ابتلا لطف خفی اگر لطف آشکار از ایشان باز داشت لطفهای نهانی برایشان گماشت بلا صیقل آیینهای نفوس است تا زنگار اعمال
از صفحات آن بزداید تا بانعکاس تجلیات جلال گردند و بی تحمل خراش تراش چنین صیقلی صفای آینه دل از محالاتست بیت
من عجب دارم زجویای صفا کو رمد در وقت صیقل از جفا آهن ار چه تیره و بی نور بود صیقل آن تیرگی از وی زدود
آن نوری که هست هست بازکی که در آینه است بر مند چوبی که آن امروز د بر غدا آن از نذر گر زد پس جفا با تو نباشد ای
بگو یا بمعنی که دست آن در تو در وین جفاها که آید از خدا بهر آن آید که زاید از صفا و گفته اند بلا تازیانه است که حق تعالی با آن
بر اند بندگان خود را از میدان صفات نفوس بشری تسلی الحق و الفت با بیگانگان با ایوان آشنائی و قرب خدای و بدین
... اوصاف کمالی که در ایشان موجودست بظهور می آید و اگر حضرت رسالت صلوات الله علیه فرموده که ما اوذی نبی مثل ما اوذیت حقیقتش
اینست که ما صفی نبی مثل ما صفیت هر چند جفا پیش صفا بیشتر است وَلَقَدْ عَفَا عَنكُمْ و بدرستی که خدای عفو کرد و در گذرانید عنکم
از شما همه که شما را انگیخته شد و مستاصل نگردانید بشامت مخالفت و عقوبت آن معصیت وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ و خدای تعالی خداوند فضل و رحمتست
عَلَى الْمُؤْمِنِينَ بر گرویدگان در همه احوال اگر نصرتشان بفضل و نعم اوست و اگر بتسلیط ایشان ساز و هم بقضای کرم اوست إِذْ تُصْعِدُونَ تعلق
بما قبل او و تقدیرش آنکه خدای عفو کرد از شما آن هنگام که دور میرفتید در هزیمت و گویند را صعود است بر آن زجبل در وقت
یعنی بالای کوه میگریختند وَلَا تَلْوُونَ و نمی ایستادید و التفات نمی نمودید عَلَىٰ أَحَدٍ بر هیچ یک از احاد خلق و گویند نمی نگریستند
یکی گران رسول است صلعم وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ و پیغمبر صلوات الله علیه میخواند شما را فِي أُخْرَاكُمْ در عقب شما و میگفت الی عباد الله فانی رسول الله
و میفرمود که هر که باز گردد از هزیمت بهشت از آن اوست شما میشنیدید و اجابت نمیکردید فَأَثَابَكُمْ پس مکافات کرد شما را عقوبت
کرد بجای ثواب که امید میداشتید غَمًّا بِغَمٍّ غمی بعد از غمی یعنی شما اندوهی بدل مبارک رسول صلوات الله علیه رسانیدند که او را شما
در میان اعدا گذاشتید و روی از جنگ بگردانید و این اندوه بناکامی شما رسید و گفته اند یکی از غنیمت و قتل و کفر قت و دیگر بشمات
بوجهت صحابه هزیمت و دیگری فوت غنیمت یا یکی اشراف خالد و لدا از آن حضرت یا یکی مخالفت امر رسول صلوات الله علیه و دیگری خوف
از حلول عقاب آن فعال میگو مراد و غم نیست بلکه بوصلت عموم است چنانچه گویند فلان را غمی بر غمی می افزاید یعنی پیوسته غمگین است
صحابه نیز درین روز با غم و دلسوز بودند و خدای تعالی با ایشان میگوید ما این یاد داشت داریم شما را لِكَيْلَا تَحْزَنُوا تا اندوهگین نگردید

Copyright © King Saud University

Created with PDFsharp 1.2.1269-g (www.pdfsharp.com)